

THE FIGURE OF THE BARITONE ŠTEFAN BABJAK

OSOBNOSŤ BARYTONISTU ŠTEFANA BABJAKA

prof. Mária Tomanová, ArtD.

Fakulta múzických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici, Slovakia

ABSTRACT

We present important Slovak baritone Štefan Babjak in report, who was one of the founders of the Singing Branch of Jozef Gregor Tajovský Theatre in Banská Bystrica (1959), nowadays named State opera in Banská Bystrica. Štefan Babjak belonged to its supporting pillar. We show his rare broad spectrum, he equivalently interpreted opera, operetta and musical roles with special vocal-dramatic exhibition.

Keywords: opera roles, interpretation, portrayal

ABSTRAKT

V príspevku predstavujeme významného slovenského barytonistu Štefana Babjaka, jedného zo zakladateľov Spevohry Divadla Jozefa Gregora Tajovského v Banskej Bystrici (1959), dnes pod názvom Štátna opera v Banskej Bystrici, ktorý patril k jej nosným pilierom. Poukazujeme na jeho výnimočnú širokospektrálnosť rovnocenne interpretovať postavy operné, operetné, ale aj muzikálové s mimoriadnym vokálno-hereckým prejavom.

Kľúčové slová: operné postavy, interpretácia, stvárnenie.

Obrázok 1: Štefan Babjak (1931-2008); Zdroj: Súkromný archív Terézie Kružliakovej

Jednou z významných osobností slovenského hudobno-dramatického umenia je nespochybniteľne barytonista Štefan Babjak.

Celý svoj umelecký život ostal verný Spevohre Divadla Jozefa Gregora Tajovského, dnes pod názvom Štátna opera v Banskej Bystrici.

Jeho cesta k umeniu, k spevu však nebola priamočiara, i keď žil v prostredí, kde hudba bola súčasťou života rodičov Štefana Babjaka, aj napriek tomu, že otec Štefan bol murársky majster a matka Jolana krajčírka. V mestečku Humenné, kde sa Štefan narodil 7. októbra 1931 ako prvý zo štyroch detí, hudba zaznievala v kostole, kde otec spieval sóla v cirkevnom zbore, ale aj v súbore ochotníkov-divadelníkov hrajúcich operety, v ktorých sa realizovala matka s hereckým talentom. Od detstva hudba ovplyvňovala

malého Štefana, ktorý navštevoval v Humennom Ľudovú školu, kde sa učil spievať, ale tiež hrať na husliach a klavíri u súkromného učiteľa. Bezstarostné detstvo narušila druhá svetová vojna. Nepriaznivé okolnosti donútili rodinu opustiť Humenné a viackrát zmeniť bydlisko, až napokon na nejaký čas našli útočisko v Trstenej, odkiaľ Štefan dochádzal na meštiansku školu do Tvrdošína, kde aj ukončil prerušené štúdiá. Po upokojení situácie sa Babjakovci opäť

vrátili na východné Slovensko, kde v Michalovciach Štefan navštevoval gymnázium. Práve tu už mal možnosť prejsť svoj herecký talent na rôznych kultúrnych podujatiach, ktoré organizovali saleziáni. Do života rodiny veľmi nepriaznivo zasiahol rok 1948, ako spomína sám umelec v relácii Spieva celá rodina. „*Môjho otca pre jeho demokratické a najmä katolícke zmysľanie zatvorili. Bol ako politický väzeň v Leopoldove, Jáchymove a v pracovnom tábore v Hronci.*“ (Ars musica, 2003, red. Ľ. Kovačech) Potrestaný bol i jeho syn Štefan, ktorého vyhodili zo štúdií na gymnáziu. Aj napriek ťažkej situácii našiel silu a vôľu a nastúpil na novovzniknutú školu pre zubných laborantov v Bratislave. Dlho sa tu však neohrial, lebo aj tu zasiahla „vyššia totalitná moc“. Vzdelávať sa v štátnej inštitúcii nebolo Štefanovi umožnené. Nevzdával sa, nastúpil pracovať v súkromnom zubnom laboratóriu v poliklinike v Košiciach a súčasne sa vzdelával ako zubný technik. Hudba, s ktorou rástol, ho sprevádzala aj počas tohto obdobia a aktívne sa angažoval v ochotníckych speváckych a divadelných súboroch a tiež v Robotníckom kultúrnom spolku, ktoré v tom čase pôsobili v Košiciach. V tomto období nastal v jeho umeleckej kariére zásadný medzník. Jeho životnú cestu k umeniu najviac ovplyvnil prednosta polikliniky pán Földváry, ktorého zaujal hlas svojho zamestnanca Štefana a odporučil mu venovať sa spevu. V roku 1954 sa stal študentom sólového spevu na Štátnom konzervatóriu v Bratislave v triede profesorky Márie Medveckej. Už počas štúdií upútal svojím neobvyklým talentom a patrila medzi študentov, ktorí sa prezentovali na rôznych reprezentatívnych koncertných podujatiach. V roku 1959 úspešne ukončil štúdiá s úmyslom vrátiť sa späť do Košíc, kde dostal angažmán v Štátnom divadle. Avšak osud mu pripravil iné pôsobisko...

V roku 1959 vznikla v Banskej Bystrici Spevohra DJGT, kde už bola prijatá ako sólistka jeho láska zo študentských čias, sopranistka Terézia Vargová. Silné puto, ktoré ho k nej viazalo, bolo príčinou zmeny jeho pôsobiska. Hneď nato uzavreli manželstvo na Mestskom úrade v Banskej Bystrici a zostali tomuto mestu verní až do svojej smrti. A tak sa Štefan a Terézia stali zakladateľmi a neoddeliteľnou súčasťou novovzniknutej kultúrnej inštitúcie v Banskej Bystrici.

Meno Štefana Babjaka sa spája s mnohými opernými a operetnými titulmi, ktoré banskobystrická scéna uviedla počas jeho štyridsaťpäťročného umeleckého pôsobenia. Rovnako tak, ako bol výnimočný tragéd, tak bol aj výnimočný komik. Debutoval postavou kožušníka Samka v opere Eva českého hudobného skladateľa Jozefa Bohuslava Foerstra 27. januára 1960, ktorú Spevohra DJGT v Banskej Bystrici uviedla ako svoju prvú inscenáciu. Už tu zaujal svojím výkonom, čoho dôkazom je nasledovné hodnotenie uvedené v časopise Hudobný život: „*Na počiatku je kožušník Samko z Foerstrovej opery Eva, ktorou v januári 1960 otvárala svoje brány Spevohra DJGT v Banskej Bystrici. Babjak sa dostal vtedy do druhého obsadenia, tzv. lyrického, a teda na druhej premiére, na ktorej už neboli oficiálni hostia z celej republiky, neprenášal ho rozhlas a nesledovali recenzenti, ktorí mohli položiť prvé tehličky k zvuku spevákovho mena. Babjakov Samko bol oveľa viac než príslubom, odhalil umeleckú osobnosť. Babjak pristupoval k svojej úlohe mladý, (...) bez predchádzajúcich skúseností s javiskom. Vo vienu mal príjemne znejúci barytón, prizerazný a obsažný, komediálne nadanie, hudobnú i ľudskú inteligenciu, a to čosi navyše – ťažko definovateľné, ale pre rozvoj osobnosti podstatné...*“ (Marczellová, 1981, s. 3)

Celým jeho umeleckým životom sa prelínajú postavy operných diel jedného z najvýznamnejších talianskych hudobných skladateľov Giuseppe Verdiho. Jeho tvárny

farebný barytón schopný kreovať kantilénu nasýtenú plastickým legatom so širokou škálou vokálnej farebnosti a výrazovosti tu našiel „živnú pôdu“. Rovnako tak v hereckom stvárnení jednotlivých rolí dominovalo silné vnútorné prežitie v prirodzenom javiskovom prejave. V opere Traviata stvárnil tri postavy. Hneď na začiatku svojho účinkovania sa predstavil ako barón Douphol (1960). V inscenácii uvedenej v roku 1968 sa prevtelil do postavy Georgia Germonta, v ktorej osud Violetty Valery vyšperkovala svetoznáma operná diva Edita Gruberová. Hudobný kritik Pavol Unger na nahrávke zhotovenej zo záznamu živého predstavenia Československou televíziou sa k Babjakovmu Germontovi vyjadril: „Rovnako potešil skvelý a dodnes nezabudnuteľný zakladajúci sólista bystrického divadla Štefan Babjak (1931 – 2008) ako otec Germont. Vrúcne sfarbený barytón, mäkký, plastický, vyrovnaný v polohách, vzorne kresiaci oblúk fráz. Jeho postava má silnú dávku emócií, nuáns v dynamike, pričom výrazovo i herecky prevláda portrét chápaného otca nad tvrdým a nekompromisným. To „dobro“ sa z Babjakovho hlasu jednoducho nedalo eliminovať.“ (Unger, 2016) S Germontom sa stretol aj v roku 1982. Obliekol si tiež kostým doktora Grenvilla (1994). K jeho srdcu najbližším roliam patrí verdiovska postava Rigoletta z rovnomennej opery, ktorej prepožičiaval tvár v troch inscenáciách (1962, 1970, 1979) a prezentoval ju 224-krát.

Obrázok 2: Rigoletto vo Verdiho opere Rigoletto (1970)

Zdroj: archív Štátnej opery v Banskej Bystrici

Jeho Rigoletto oslovil laickú, aj odbornú verejnosť. Netrvalo dlho a umelec dostal pozvanie hosťovať s touto úlohou aj na scénu Opery SND v Bratislave. Jeho prezentáciu vyzdvihol recenzent Jaroslav Blaho: „Štefan Babjak... (...) potvrdil v titulnej úlohe Verdiho Rigoletta (18. 2. 1974) dobrý chýr, ktorý ho predchádzal. Aj napriek tomu, že vysoko položený part Rigoletta nie celkom zodpovedá spevákovmu naturelu a náročnosť kreácie ho občas nútili k ekonomickému šetreniu so silami, hodnotím Babjakov výkon vysoko pozitívne. Tradičná interpretácia Rigoletta stavia predovšetkým na speváckych efektoch a okázalom hereckom prejave. Na rozdiel od tejto tradičnej koncepcie bol Babjakov šašo nenápadný, utiahnutý človečik, skrývajúci svoju intímnu drámu „pod maskou šaša veselou“. Svojmu zámeru – vytvoriť originálnu dramatickú postavu – podriadil hosťujúci umelec celý výkon, v ktorom obe zložky – spevácka i herecká – sa harmonicky dopĺňali. Bol civilný a striedmy v pohyboch

i gestike (počnúc druhým obrazom), psychické stavy Rigoletta postihoval výraznou mimikou a hlasovým výrazom. Jeho pekný, zvučný, i keď čo do objemu stredne veľký barytón znel isto a vyrovnané vo všetkých polohách (azda s výnimkou okrajových polôh). Spevácky najzrelšie pôsobili jeho sólové výstupy, najmä monológ v druhom obraze. Babjakov Rigoletto, podobne ako Mauréryho Escamillo v uplynulom roku, opäť dokázal, že aj v mimobratisklavských ensembloch je niekoľko výrazných individualít.“ (Blaho, 1974, s. 5) Priestor Verdiho operných postáv naplnil Štefan Babjak aj ďalšími pozoruhodnými kreáciami, ako je Renato (1965, 1981) v Maškarnom bále, Luna (1966, 1980) v Trubadúrovi, Rodrigo (1968) v Donovi Carlosovi, Jago (1974) v Othellovi, Simon Boccanegra (1976) v rovnomennej opere. S mimoriadnym interpretačným majstrovstvom vytvoril titulnú úlohu s obdivuhodným zmyslom pre komično Sira Johna Falstaffa (1978) v opere Falstaff. Banskobystrický Falstaff dostal priestor prezentovať sa aj na pôde Opery SND. Výkon Štefana Babjaka nezostal bez odozvy, ako to dokumentuje dobová tlač: „V titulnej postave dosahuje jeden z kulminačných bodov umelecké majstrovstvo dlhoročného protagonistu a zakladajúceho člena Opery DJGT – barytonistu Štefana Babjaka. V postave, ktorá vďaka Shakespearovi a Verdimu prerástla z oblasti literárnej fikcie do oblasti historicko-spoločenského ľudského typu, demonštroval Babjak v plnom rozsahu svoje zrelé profesionálne majstrovstvo, a to tak v oblasti vokálnej, ako aj hereckej. Jeho mäkký, teplý barytón sa s prirodzenou samozrejmosťou vyrovnáva s drsnejšími, buffóznejšími i charakterovo vyhranenými plochami pomerne hlbokého partu, dáva mu v spevackej interpretácii črty výraznej charakterotvornosti, plasticity oddeľuje buffózne od tragikomického, situačné od filozofujúceho, dekoračné od jadra obsahovej výpovede. Babjakov Falstaff je skutočnou hybnou silou celého diania v bujarej pohostinskej Fischerovej réžii a mnohostranný charakter vedie príbehom bez nelogických prechodov a hrán... Je roztlúženým milencom a záletníkom, s mladistvou iskrou a vzápätí reumatickým starým kujónom – nafúkancom, vypočítavcom i trpkým filozofom. Raz odhodlaný na najnemožnejšie dobrodružstvá – vzápätí až prekvapujúco zbabelý. K plasticite zložitého charakteru využíva Babjak všetky prvky svojho bohatého operného herectva – jeho Falstaff má javiskové čaro a aj vonkajšiu typovú vierohodnosť, hoci umelec svojím zjavom je skôr opakom typu rozkysnutého požívачníka. – Skutočne nekaždodenná kreácia operného javiska!“ (bd, 1979, s. 4)

Pozoruhodné komediálne vlohy naplno rozohral na poli oper predstaviteľov bel canta – v Donizettiho Nápoji lásky ako Belcore (1962), vo Zvončeku ako Don Hanibal (1989) a svoje dlhoročné skúsenosti z divadelného prostredia vrchovato zužitkoval v predvedení Agáty (1983, 2004) v diele Viva la mamma. Pozornosť upútal aj úlohou krčmára Filiberta (1992) v Rossiniho jednoaktovke Il signor Bruschino.

Zasiahol aj postavy z diel štýlovo odlišných, a to obdobia klasicizmu, v ktorých sa predstavil ako gróf Robinson (1985) v rokokovej komédii Tajné manželstvo či ako Riaditeľ opery (1988) v opere buffa Ťažkosti operného riaditeľa Domenica Cimarosu.

Svoju hereckú a spevackú mnohotvárnosť demonštroval aj v operách Giacoma Pucciniho. Predstavil sa v úlohe Sharplessa (1964) v opere Madamma Butterfly, Scarpia (1965, 1975) a Kostolníka (2000) v opere Tosca, Schaunarda (1971) v Bohéme, Jack Rance a Jake Wallace (1978) vo westerne Dievča zo západu, ale aj Gianni Schicchi (1983) v rovnomennej opere.

Široký repertoár umelca zahŕňajú i postavy z opier vrcholných predstaviteľov verizmu. V Komediatoch naplnil part Toniu (1966). V Sedliackej cti Alfia, ale aj Michonneta (1985) v Adriane Lecouvreur v československej premiére, s ktorou sa banskobystriický súbor uviedol aj na doskách Opery SND. Babjakovho Michonneta ocenil Martin Lesan v denníku Smena: „(...) pričom treba nesporne vyzdvihnúť jedinečný spevácky a herecký výkon zaslúžilého umelca Štefana Babjaka v úlohe režiséra Michonneta..., ktorého cítenie sa rozvíja v dvoch rovinách: milujúceho a oddaného priateľa, ktorého láska vibruje v dimenziách otcovskej šľachetnosti. V jeho interpretácii zaujali pokojne plynúce pianá a presvedčivý herecký prejav, čo nesporne súvisí s vnútorným cítením umelca.“ (Lesan, 1986, s. 6)

Úlohy francúzskej opery sú zastúpené Escamillom (1962, 1976), ale aj Zunigom (1989) v Bizetovej Carmen, Splendianom (1969) v komickej opere Djamilah, tiež z pera Bizeta. Vo Faustovi a Margaréte Gounoda vytvoril rolu Valentína (1964) a Mefista (1982), kedy už interpretuje úlohy basového hlasového odboru. V Rómeovi a Júlii sa prezentoval ako Mercutio (1965). Rozohral aj štvorúlohu – Lindorf, Coppelius, Dapertuto a Mirakel (1969) v Hoffmannových poviedkach Offenbacha. V slovenskej premiére hudobnej frašky Angelika Jacquesa Iberta stvárnil úlohu Bonifáca (1978), ale aj Cookburna (1981) v komickej opere Fra Diavolo Aubera.

Súčasťou mnohopočetného zoznamu operných úloh sú i roly českých operných titulov. V Smetanovej Hubičke to bol Tomeš (1960, 1983) a v Predanej neveste Krušina (1961, 1976). Aj keď ide o epizódne roly, nezostal im umelec nič dlžný, o čom svedčia slová recenzenta Jaroslava Blahu: „*Plné absolutórium si zaslúži vlastne len kvarteto rodičov, v ktorých najmä D. Rohová a Š. Babjak aj na malom priestore dokážu zúročiť skúsenosti, takže zrejme ich zásluhou náročný sextet má dobrú stavbu a doslova prekvapuje nezvyklou intonačnou precíznosťou.*“ (Blaho, 1976, s. 4) V Rusalke Antonína Dvořáka svoj hlas prepožičal Lovcovi (1963), ale v roku 1989 sa už vžil do basovej úlohy Vodníka. Taktiež v opere Čert a Káča vytvoril dve úlohy Čerta správcu (1973) a Lucifera (1999). V Janáčkovej opere Její pastorkyňa stvárnil rolu Stárka (1967).

Iný typ postáv presvedčivo naplňal v tvorbe ruských skladateľov. Hneď na začiatku svojho účinkovania v lyrických farbách vyspieval osud Eugena Onegina (1961) v rovnomennej opere Čajkovského, ktorého v roku 1975 vystaval s dramatickými akcentmi. Po „prešaltovaní“ do basového hlasového odboru mal možnosť vcítiť sa do úlohy Gremina (1995). Svoj zástoj mal aj v Pikovej dáme, v ktorej naštudoval part kniežaťa Jeleckého (1979). V Borodinovej veľkej opere Knieža Igor zažiaril ako Igor Sviatoslavič (1967). S jeho menom sa spája nasledovné konštatovanie recenzenta: „*Najväčším zážitkom opery bol nesporne výkon Štefana Babjaka v titulnej úlohe. Bol to preduchovnený, hlasovo krásny výkon – jeden z najkrajších v histórii bystrickej opernej scény.*“ (uy, Pátos na javisku) Úlohy z ruských operných diel romantizmu rozširuje o roly z tvorby ruských skladateľov 20. storočia, ako je letec Andrej (1972) v Príbehu ozajstného človeka S. S. Prokofieva či Prvý staršina (1977) v Optimistickej tragédii sovietskeho autora A. N. Cholminova.

K zaujímavým kreáciám nepochybne patria i úlohy v operách W. A. Mozarta. Vo Figarovej svadbe rozohral šibalského sluhu Figara (1963), ale aj záletníka grófa Almavivu (1980). V opere buffa *Così fan tutte* si obliekol kostým Guglielma (1974) a tiež Dona Alfonsa (1990).

Cennou je prezentácia umelca v operných dielach súčasných slovenských skladateľov, kde vo viacerých participoval na ich premiérových uvedeniach. V Suchoňovej Krútnave stvárnil rolu Hríňa (1963, 1972), Žandárskeho veliteľa (1963) a s mimoriadnym citovým prežitím úlohu Štelinu (1978). V Cikkerovom Beg Bajazidovi zastával post richtára (1966), ako aj Hrajnohu (1968) a Jána Záhoru (1984) v Jurovi Jánošíkovi. Vo svetovej premiére Hájnikova žena operného diela Tibora Andrašovana oživil part hlavnej mužskej postavy Michala Čajku (1974). Prezentoval sa tiež v Detvanovi Figuša-Bystrého ako kráľ Matiáš (1975). Vžil sa aj do rozprávkových postáv Pandúra a Čarodejníka (1994) v opernej rozprávke pre deti Martin a slnko Tibora Freša. Z operných diel slovenských skladateľov najvýraznejšie zarezonoval titulnou úlohou Majstra Pavla (1980) v rovnomennej opere Bartolomeja Urbanca. Život, ktorý vdýchol tejto postave, vysoko ocenila odborná verejnosť. Spomedzi mnohých recenzentov vyberáme slová Zuzany Marczellovej v Hudobnom živote: „... doslova vládne osobnosť Štefana Babjaka. Od autorov dostal veľkú a najlepšie vypracovanú postavu opery, on jej dal všetko, čo si pre dráhu hudobno-dramatického umelca priniesol i to, čo na tejto ceste získal. Babjakov portrét Majstra Pavla (...) ostane aj pre budúce návraty k Urbancovej opere vzorovým.“ (Marczellová, 1980, s. 5)

Pestrý repertoár umelca zasahujú i roly opier skladateľov ďalších proveniencií. V hudobnej groteske amerického autora Gian Carla Menottiho Stará panna a zlodej naštudoval rolu zlodeja Boba (1967), v opere Jula bulharského skladateľa Krasimíra Kjurkčijského vytvoril úlohu Neznámeho (1970) a tiež Janusza (1977) v Moniuszkovej opere Halka.

Výnimočnosť umelca dokladuje i početné rôznorodé zastúpenie operetných úloh, ktoré interpretoval súčasne pri naštudovaní operných rolí. Rovnocoenne v nich aplikoval zložku vokálnu, hovorovú, hereckú a pohybovo-tanečnú. Dominovala v nich jeho invencia a nenapodobiteľný zmysel pre komično vytvárané plastickým mimickým výrazom a gestikou s mimoriadnou účinnosťou.

V operetách Gejzu Dusíka Hrnčiarsky bál vytvoril úlohu prešibaného večného študenta Šándora Benického (1960) a tiež Jarmočného speváka (1981). V Modrej ruži sa uplatnil ako reportér Filip Platón (1970), ale aj ako starokomik Caniche (2002). V Dunajevského operete Voľný vietor stvárnil úlohu Marka (1961) a v Bielom agáte Sobakina (1976). Neprehliadnuteľné boli i jeho kreácie Froscha (1962, 1993) v Netopierovi a tiež epizódna rola grófa Carnera v Cigánskom barónovi z pera Johanna Straussa ml. Mimoriadny vklad zanechal uchopením úlohy Loriota (1963, 1977) v operete Mamzelle Nitouche F. R. Hervého.

*Obrázok 3: Lorient v Hervého operete Mamzelle Nitouche (1977)
Zdroj: archív Štátnej opery v Banskej Bystrici*

Priestor dostal aj v operetách Carla Millöckera Žobravý študent, kde sa predstavil v titulnej role pomstychtivého guvernéra Olleandra (1964) a tiež vypočítavého starostu Nasoniho (1984) v titule Gasparone. V Kálmánovej najslávnejšej operete Čardášová princezná bol prítomný v troch naštudovaniach, ako starokomik Feri báči (1966) a ako čašník Miško (1987, 2001). V jeho operetnom repertoári nechýbajú ani postavy z diel Franza Lehára, a to Nikoš (1966), barón Marko Zeta (1993) vo Veselej vdove, markíz Pimpinelli (1974) v Paganinim a tiež Basil Basilev (1980) v Grófovi z Luxemburgu. Ako krajčír Sásik (1967) sa uviedol v operete Veľký bál Tibora Andrašovana. Jeho hlasové danosti mu umožnili prezentovať sa v operete Poľská krv Oskara Nedbala v tenorovej mladokomickej úlohe Bronislava Popiela (1967), ale aj v basovej ako statkár Zarembo (1990). Neunikla mu ani rola Hermana (1973) v operete Rose Mary Rudolfa Frimla.

Široký priestor vynaliezavosti výrazových prostriedkov mu poskytla i úloha Kalchasa (1975) v operete Krásna Helena a tiež rola Jupitera (1992) v Orfeovi v podsvetí Jacquesa Offenbacha. Upútal na seba aj ako koreninár Lambertuccio (1978) v Boccacciovi Franza von Suppého a tiež ako koniar Miško (1979) v Szirmaiho operete Magnáš Miško.

Umelecký rozmer Štefana Babjaka dotvárajú i muzikálové úlohy, v ktorých roztvára nevyčerateľnú studnicu svojej kreatívnosti. Zapísal sa nezabudnuteľne do pamäte obecnstva ako smetiar Alfréd Doolittle v troch inscenáciách (1968, 1986, 2000), ale aj ako Horác Vandergelder (1999) v muzikáli Hello Dolly.

Jeho širokospektrálny záber sa odzrkadlil aj v pozícii režiséra operety Hrnčiarsky bál (1981) a Mamzelle Nitouche (1977).

Štefan Babjak sa výborne cítil aj pred televíznymi kamerami, čoho dôkazom je i hodnotná spolupráca s Československou televíziou v Bratislave. Spoluúčinkoval pri tvorbe televíznych spracovaní operných diel – vo Verdiho opere Othello vytvoril part Jaga (1976), titulnú postavu Macbetha (1984) v rovnomennom diele, v Pucciniho Tosce sa zaskvel ako Scarpia (1977), v opere Alexandra Moyzesa Udatný kráľ sa prezentoval ako Svätopluk

(1981), v Nicolaiovej komicko-fantastickej opere Veselé paničky windsorské sa vžil do úlohy Flutha (1983).

Jeho hudobný odkaz tvorí i veľký počet nahrávok v Československom rozhlas a tiež archivované video a audiozáznamy v Literárnom a hudobnom múzeu v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici.

Neoddeliteľnou súčasťou umeleckého pôsobenia Štefana Babjaka bolo i koncertné účinkovanie, kde sugestívnym podaním tlmočil diela slovenských i svetových majstrov.

Významné boli i jeho hosťovania v Opere SND, Štátnom divadle v Košiciach, ale aj na českých scénach. Vystupoval aj na pódiumoch v Maďarsku, Sovietskom zväze, Nemecku, Juhoslávii a Taliansku.

Za vysoko hodnotenú prácu a jeho výrazný prínos v oblasti interpretačného umenia a slovenskej kultúry získal viaceré významné ocenenia: Cena Zväzu slovenských dramatických umelcov za divadelnú tvorbu – za stvárnenie postavy Falstaffa (1978) a postavy Majstra Pavla (1981) a bol mu udelený aj titul Zaslúžilý umelec (1981). Jeho úspešná kariéra bola v roku 1997 korunovaná Cenou Slovenského literárneho fondu v Bratislave Za celoživotnú tvorbu. Ako významná osobnosť Banskej Bystrice pri príležitosti životného jubilea 65 rokov dostal v roku 1997 Cenu primátora mesta Banská Bystrica. V tom istom roku ako rodák z Humenného bol poctený udelením Čestného občianstva mesta Humenné.

Ako poslanec mestského zastupiteľstva a člen mestskej rady ovplyvňoval kultúrny rozvoj v Banskej Bystrici. Pôsobil tiež ako externý pedagóg hlasovej výchovy, hereckej tvorby a javiskovej reči na Konzervatóriu Jána Levoslava Bellu v Banskej Bystrici.

Výnimočný vklad barytonistu Štefana Babjaka počas svojho nenapodobiteľného 45-ročného umeleckého účinkovania na scéne banskobystrickej opery ho radí k vrcholným predstaviteľom tejto kultúrnej inštitúcie, ale aj v priestore celoslovenského hudobno-dramatického umenia.

BIBLIOGRAFIA

1. *Ars musica* [rozhlasová relácia]. 22.10.2003, Slovenský rozhlas, red. Ľuboš Kovačech.
2. BLAHO, J. (1974). Babjakov Rigoletto. *Hudobný život*, roč. VI., č. 6, 1.4.1974, s. 5.
3. BLAHO, J. (1976). Zvíťazila Smetanova hudba. *Pravda*, 1.7.1976, s. 4.
4. LESAN, M. (1986). Adriana po prvý raz v Bratislave. *Smena*, 5.4.1986, s. 6.
5. MARCZELLOVÁ, Z. (1981). Od Samka k majstrovi Pavlovi. Zaslúžilý umelec Štefan Babjak. *Hudobný život*, roč. XIII., č. 9, 11.5.1981, s. 3.
6. MARCZELLOVÁ, Z. (1980). Opera o Majstrovi Pavlovi. *Hudobný život*, r. XII., č. 24, 22.12.1980, s. 5.
7. TOMANOVÁ, M. (2019). *Štefan Babjak – pilier banskobystrickej opery*. Akadémia umení v Banskej Bystrici. ISBN 978-80-8206-018-1
8. UNGER, P. (2016). *Edita Gruberová a její první Traviata z roku 1968. Jaká byla?* [online]. Opera + [cit. 20.07.2016]. Dostupné na <https://operaplus.cz/edita-gruberova-a-její-první-traviata-z-roku-1968-jaka-byla/>
9. bd. (1978). Banskobystrický Falstaff v SND. *Práca*, 1979, r. 48, č. 23, s. 4.
10. uy. (s.a). *Pátos na javisku*. Nezistiteľný zdroj.

Contact

prof. Mária Tomanová, ArtD.

Akadémia umení v Banskej Bystrici, Fakulta múzických umení

Ul. J. Kollára 22, 974 01 Banská Bystrica (Slovakia)

Email: tomanova@aku.sk